

กศน.ตำบลนาชุมเห็ด
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ยินดีต้อนรับ
คณะกรรมการตัดสินการประกวด
โครงการ อบต. Energy Awards

ด้วยความยินดี

วิถีป่า วิถีคน บนหนทางรอดที่ยั่งยืน
อบต.นาชุมเห็ด จ.ตรัง

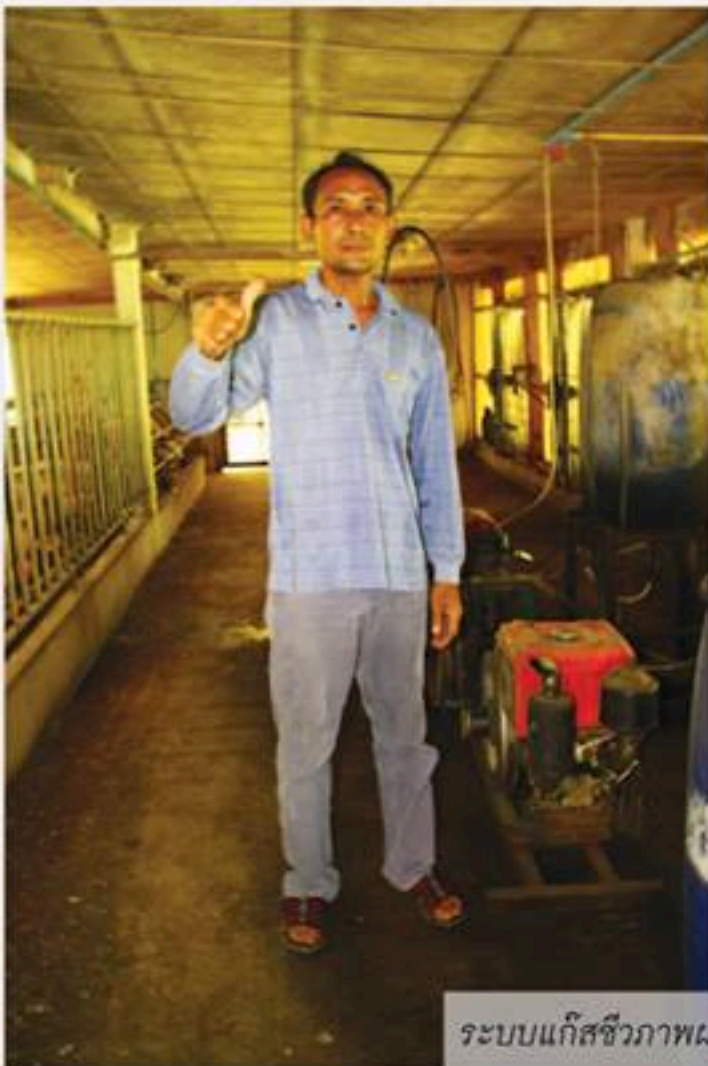

วิถีป่า วิถีคน บนหนทางรอดที่ยั่งยืน

ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าเขาบรรทัด ความชุ่มชื้นของป่าต้นน้ำ ทำให้ตำบลนาซุมเห็ด อ.ย่านคาขาว จ.ตรัง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบคดเคี้ยวเขา แวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อย่างน่าอัศจรรย์ ถึงแม้ไม่ขาดแต่ถ้าไม่ทำให้เกิดประโยชน์อะไรก็ดูจะเสียของ การเริ่มต้นด้านพลังงานของนาซุมเห็ด จึงเกิดจากการเห็นสิ่งที่มีอยู่ทุกวัน ซ้ำๆ กับความคิดที่ว่าเมื่อมีชุมชนทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในมือจะปล่อยให้สูญเปล่าได้อย่างไร โรงเรียนอยู่ในเส้นทางน้ำไหล ทำอย่างไรจะไม่ปล่อยให้น้ำไหลไปอย่างไร้ประโยชน์ ป่าเขามีต้นไม้ทำอะไรกับเศษซากไม้ให้มีประโยชน์มากกว่าแค่รอวันผุร่อน แสงแดดที่มาพร้อมวันใหม่ทุกวัน ทำอย่างไรประโยชน์ยังคงอยู่แม้ว่ามันจะลับฟ้าไป เมื่อขยะคือภัยทำอย่างไรจะเปลี่ยนมลพิษขยะเป็นมิตรภาพได้

จากคำถามสู่ความร่วมมือในระดับองค์กร โรงเรียน อบค. พลังงานจังหวัด รวมไปถึงอสม.โรงพยาบาลศูนย์ตำบลบ้านต้นปรังที่เป็นฐานการเรียนรู้ด้านพลังงานแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์ตำบลชนะเลิศระดับประเทศก่อนจะกระจายไปสู่ความร่วมมือระดับครัวเรือนในชุมชน ทุกคนเห็นในสิ่งเดียวกัน คิดในสิ่งเดียวกัน และร่วมกันจัดทำแผนพลังงานชุมชนขึ้น แม้จะเป็นการเดินทางแบบเอาทีไรซ์อิน ที่หลายคนมองว่าจะประสบความสำเร็จได้ยากกว่าการเริ่มต้นที่มาจากความต้องการพื้นฐานของชุมชน อย่างที่มักเกิดขึ้นกับหลายชุมชนที่ขาดความต่อเนื่องจนต้องล้มเลิกไปในที่สุด แต่กับที่นี่อาจเป็นเพราะปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อหนุนทำให้ชาวนาซุมเห็ดตอบรับกับแผนพลังงานชุมชนเป็นอย่างดี มีการทำไบโอดีเซล โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ เตาเผาถ่าน 200 ลิตร และผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป่าต้นน้ำ ครัวเรือนต้นแบบพลังงานทดแทน ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายที่กระจายอยู่ทั่วตำบล แล้วบรรจุแผนพลังงานเข้าไปในกิจกรรมท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพลังงานและการเกษตร โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้จัดทำโฮมสเตย์ที่บ้านลำขนุนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาดูงาน จัดตั้งศูนย์สวนป่าอนุรักษ์ มีวิทยากรประจำศูนย์ราว 12-13 คน โดยมีไฟฟ้าพลังน้ำเป็นจุดเด่นเป็นการใช้ประโยชน์จากน้ำไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เนื่องจากชุมชนนาซุมเห็ดเป็นชุมชนใกล้ป่าต้นน้ำ มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนมีสโลแกนว่า "ท่องเที่ยว เรียนรู้พลังงานสืบสานภูมิปัญญานาซุมเห็ด" ความยั่งยืนที่สืบทอดมากกว่าสิบปีนี้ช่วยให้ชุมชนนาซุมเห็ดไม่ต้องตกอยู่ในวังวนของความผันผวนค่าพลังงานอย่างชุมชนอื่นๆ

ลึกลงไปในชุมชน การปลูกฝังอย่างจริงจังในระดับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนวัดควนนิมิตศิลาจัดเป็นศูนย์ต้นแบบพลังงานที่ครบวงจร เริ่มทำคั้นแบบไฟฟ้าพลังน้ำเป็นแห่งแรกในชุมชน ผลิตน้ำดื่มขายผู้ปกครอง ผลิตก๊าซชีวภาพจากเศษอาหารกลางวัน มีการจัดการขยะที่เป็นระบบ ใช้เศษไม้เผาถ่านด้วยเตาเผาถ่านดัง 200 ลิตร และยังปลูกป่าส้มเพื่อใช้เป็นพืชพลังงาน สร้างรายได้ให้กับโรงเรียน เป็นการทำความคุ้นเคยระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยเอาคนในชุมชนมาสอนเด็กๆ แล้วบรรจุเป็นหลักสูตรของแต่ละชั้นปี นับเป็นอัตราส่วน 30% ของการเรียน ที่เด็กๆ วัดควนนิมิตศิลาต้องเรียนรู้เรื่องพลังงาน และสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตัวเอง ในระดับหน่วยงานรัฐมีการจัดทำแผนพลังงานชุมชนและอนุรักษ์ป่าลงในแผนงานงบประมาณ อบต.จนผ่านมากกว่าสิบปีแล้วการใช้พลังงานทดแทนในตำบลนาชุมเห็ดเห็นมีแค่จะเพิ่มจำนวนคนในชุมชนขึ้นเรื่อยๆ จากการจัดการอย่างเป็นระบบของทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องบนความร่วมมือที่ศิษย์ของทุกครัวเรือนในชุมชน นับเป็นการวางรากฐานที่ดีจนเกิดเป็นความยั่งยืนในที่สุด วันนี้ชุมชนนาชุมเห็ดไปไกลกว่าการเป็นแค่ชุมชนต้นแบบ แต่ยังมีโรงไฟฟ้าพลังน้ำที่พร้อมผลิตในเชิงพาณิชย์ถึง 2 แห่งด้วยกัน คือ โรงไฟฟ้าลำพิกุล และโครงการโรงไฟฟ้าลำขนุน

ระบบแก๊สชีวภาพผลิตไฟฟ้าในฟาร์มหมู

“หลังจากมาเจอกัน ผม คุณอำนาจพลังงานจังหวัด คุณบุญชอบรองนายกอบต. มาเจอกันที่อบต.นั้นเป็นจุดเริ่มต้น มีผู้ใหญ่หนุนใจ แล้วก็จับมือกันกลายมาเป็นเครือข่ายแล้วก็มีความขยายวงกว้าง ต่อมา มีการบรรจุในแผนงบประมาณของอบต. เป็นการบูรณาการแบบเชื่อมโยงได้ดีมาก มีกฎการจัดการการปลูก รุก มีแผนงบประมาณอนุรักษ์ป่าคั้นน้ำ แผนจัดการด้านพลังงาน เราเอาแหล่งคั้นน้ำมาใช้ด้านพลังงาน ก็ต้องรักษาป่า” คุณวรกร สุวรรณ อคิต ผอ.โรงเรียนวัดควนนิมิตหนึ่งในผู้ริเริ่มโครงการพลังงานทดแทนในชุมชนนาชุมเห็ด กล่าวอย่างภาคภูมิใจกับความสำเร็จของชุมชนในวันนี้

แต่ก็เชื่อว่าในระยะเริ่มต้นจะไม่มีอุปสรรคเสียทีเดียว คุณบุญชอบ ทองโอ อธิบดีรองนายกอบต. คณะกรรมการจัดทำแผนกล่าวถึงความยากลำบากในการเริ่มต้นโรงไฟฟ้าพลังน้ำก่อนจะประสบความสำเร็จในวันนี้ว่า "ไฟฟ้าพลังน้ำ มันเกิดไม่ได้ในตอนแรกมีแต่คนคัดค้าน ผมพูดคนแรกว่าจะสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำมาชุมชนเห็ด ไม่มีใครเห็นด้วยสักคนหนึ่งไม่ตระหนักเพราะไม่เข้าใจ และไม่เล็งเห็นความสำคัญว่าพลังงานสำคัญในการดำเนินชีวิตแต่ละครอบครัวแต่ละอาชีพ มีคนจากองค์กรอนุรักษ์เข้ามาคัดค้านว่าเป็นการทำลายป่า นั่นเป็นการไม่เข้าใจ ผมบอกว่าผมเป็นคนชุมชนเห็ดผมต้องรักษาชุมชนเห็ดมากกว่าใคร จริงๆ เราสร้าง คน ป่า ธรรมชาติ ทรัพยากรให้เกิดบาลานซ์ให้อยู่ด้วยกันได้ เป็นการยืมน้ำจากลำคลองขึ้นมาหมุนกังหันปั่นไคนาโมออกมาเป็นไฟ หลังจากนั้นคืนน้ำลงสู่ลำคลองไม่กระทบอะไร ผมตอบกลับไปว่ามีที่ไหนบ้างที่ใช้ประโยชน์เรื่องป่า เรื่องเขา เรื่องลำน้ำมากกว่าไฟฟ้าพลังน้ำ มีไฟฟ้ามีน้ำคกชุมชนไม่ขัดแย้ง ป่าไม้ไม่ถูกทำลายบ้าง จึงไม่มีใครคัดค้านอีกตั้งแต่วันนั้น การจะทำให้สำเร็จจะต้องมีทั้งองค์ความรู้มีอำนาจ และมีพื้นที่อยู่ในคนๆ เดียวกัน ตอนนั้นคิดหาใจหายได้แค่แก๊จหายไม่ออก ประเทศไทยใช้ไฟฟ้าพลังน้ำอยู่ 10% ทั้งๆ ที่มีความพร้อมขณะที่ประเทศลาวใช้ 60% ตอนนี้ผมมีทั้ง 3 อย่าง ผมเคยสัมผัสกับไฟฟ้าพลังน้ำ ผมมีหน้าที่ และผมมีพื้นที่ บางคนมีความรู้แต่ไม่มีหน้าที่ บางคนมีหน้าที่แต่ไม่มีพื้นที่ ให้คน 3 กลุ่มนี้ไปอยู่ในที่เดียวกันจะเป็นแรงหนุนที่ดีผมว่าเกิด"

ทั้งนี้ คุณอำนาจ คงทอง พลังงานจังหวัดได้กล่าวถึงแผนการสนับสนุนในฐานะหน่วยงานของภาครัฐว่า "เรื่องพลังงานชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนแล้วก็อาชีพ เพื่อให้มันเกิดความยั่งยืน เมื่อทำแล้วเกิดประโยชน์หรือมีรายได้หรือทำให้ชีวิตเขาดีขึ้น เขาจะทำ แต่เราจะไม่ทำแบบเอาอะไรไปยึดเยือกใส่เขา ด้วยพื้นฐานของแผนพลังงานเบื้องต้นอย่างหนึ่งคือการมีส่วนร่วม นั่นคือเงื่อนไขของความสำเร็จ"

อบต.นาชุมชนเห็ด จ.ตรัง

38/3 หมู่ที่ 9 ต.นาชุมชนเห็ด อ.ย่านคาขาว จ.ตรัง 92140